

УДК 330

Л. В. Вовк,

к. ф.-м. н., доцент, доцент кафедри економіки,

Київський національний університет культури і мистецтв України, м. Київ

С. О. Пузирьов,

аспірант, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки", м. Київ

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА ЙОГО СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

L. Vovk,

Candidate of Physics Mathematics, Associate Professor, Associate Professor of Economics,

Kyiv National University of Culture and Arts of Ukraine, Kyiv

S. Puzyrov,

graduate student, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics", Kyiv

INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN AGRICULTURE AS ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC SYSTEM OF ITS STRATEGIC

У статті розглядається сутність інноваційного підприємництва в сільському господарстві, його значення як елемента організаційно-економічної системи та подальший стратегічний розвиток сільського господарства та аграрної сфери в цілому. Інноваційна спрямованість підприємницької діяльності забезпечує суб'єктам господарювання конкурентні переваги, слугує зміцненню їх ринкових позицій, а отже, сприяє економічному піднесенню тих держав, що підтримують розвиток інноваційного підприємництва у своїй країні. Сучасний розвиток визначається передусім моделлю інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної економічної системи. У реалізації таких цілей чільне місце належить інноваційному підприємству. Актуальність питань стратегічного розвитку національного сільського господарства на основі інноваційного підприємництва та необхідність формування економічних передумов для реалізації стратегій в аграрній сфері за останні роки є незаперечною ознакою якісно нового рівня управління і зміщення орієнтирів вітчизняної аграрної політики в бік зміцнення позицій національного продовольчого сектору у світовому просторі.

In the article the essence of innovative entrepreneurship in agriculture, its importance as an element of organizational and economic systems and the further strategic development of agriculture and the agricultural sector as a whole. Innovative entrepreneurship focus of providing economic agents a competitive advantage, serves to strengthen their market position, and thus contributes to the economic recovery of countries that support the development of innovative entrepreneurship in the country. The current development model is determined primarily by innovative development and competitiveness of the national economic system. In implementing these goals an important place belongs to innovative entrepreneurship. The relevance of the strategic development of national agriculture through innovative business and the necessity to create conditions for economic strategies in the agricultural sector in recent years is undeniable sign of a new level of control and shifting goals of agricultural policy in the direction of strengthening the position of national food sector in the global space.

Ключові слова: розвиток, інноваційне підприємництво, сільське господарство, організаційно-економічна система, стратегічний розвиток, аграрна сфера.

Key words: development, innovative entrepreneurship, agriculture, organizational and economic system, strategic development, agriculture.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інноваційна спрямованість підприємницької діяльності забезпечує суб'єктам господарювання конкурентні переваги, слугує зміцненню їх ринкових позицій, а отже, сприяє економічному піднесенню тих держав, що підтримують розвиток інноваційного

підприємництва у своїй країні. Сучасний розвиток визначається передусім моделлю інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної економічної системи. У реалізації таких цілей чільне місце належить інноваційному підприємству [1].

Рис. 1. Інноваційне підприємництво в сільському господарстві як елемент загальної організаційно-економічної системи

У вітчизняній науці теорія інноваційного підприємництва в сільському господарстві розроблена недостатньо, оскільки є відносно новою, складною, різноплановою, стосується багатьох аспектів аграрної трансформації. До того ж, теорія і практика самого підприємництва перебувають в постійному розвитку, а тому з часом обов'язково з'являються все нові проблеми, що потребують розв'язання, і виникає необхідність у безперервному оновленні знань з питань становлення і розвитку інноваційного підприємництва в сільському господарстві. Складність завдань для дослідників цього напрямку полягає у недостатності практичних навичок, браку управлінського і виробничого досвіду [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий науковий внесок щодо проблем інноваційного підприємництва в сільському господарстві зробили такі вчені: М.Ф. Бабієнко, М.Ф. Бойко, С.В. Васильчак, О.Д. Витвицька, І.Ю. Гришова, О.І. Дацій, М.Я. Дем'яненко, Л.В. Забуранна, С.М. Ілляшенко, Т.Д. Іщенко, С.М. Колач, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, П.М. Музика, О.В. Мазуренко, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, О.Б. Садура, М.П. Хоменко, О.Г. Шпикуляк та інші.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження сутності інноваційного підприємництва в сільському господарстві, визначення його як елемента організаційно-економічної системи та встановлення напрямів подальшого стратегічного розвитку сільського господарства та аграрної сфери України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Дослідження інноваційного підприємництва як цілісного об'єкта аналізу, визначення його місця і впливу на еволюцію економічної системи суспільства потребує комплексного системного підходу, зумовлює проникнення науко-

вої думки у складну матерію підприємницької діяльності, ґрунтовне вивчення багатьох проблем, пов'язаних з фундаментальними дослідженнями та нововведеннями [1].

Інноваційне підприємництво в сільському господарстві є елементом загальної організаційно-економічної системи, яка за умов адекватної побудови та використання сприяє інноваційному процесу через виконання наступних функцій (рис. 1) [2].

Розвиток інноваційного підприємництва в сільському господарстві неможливий без врахування таких особливостей сільськогосподарської сфери:

- чутливість (здатність передбачати проблеми та шляхи їх подолання, а також приймати стратегічні рішення, пристосовуючись до кліматичних умов);
- експериментування (рівень об'єктивності оцінки нових ідей);
- внутрішня комунікативність (здатність розповсюджувати релевантну інформацію);
- ризикованість (здатність інвестувати інноваційні процеси, навіть в умовах невизначеності, з метою удосконалення діяльності);
- контрольованість процесів, які продовжуються змінами й інноваціями.

Розвиток елементів виробничо-господарської системи здійснюється через розвиток її інноваційного потенціалу як закономірної якісної ціленаправленої та незворотної зміни. Формування інноваційного потенціалу залежить від того, наскільки виробнича система підприємства готова сприйняти інновацію — визнання її у випадку, коли виробнича система заінтересована і підготовлена до впровадження або відторгнення, коли інновації вступають у протиріччя з інтересами підприємства, а виробнича система є не готовою до впровадження [3].

Можливість впровадження інновацій у вітчизняному сільському господарстві, тобто сприйняття їх, визначається рядом факторів, які акумулюють внутрішні й зовнішні можливості та загрози [2].

Державна політика щодо підвищення сприйняття інновацій у вітчизняному сільському господарстві повинна забезпечувати формування та результативне функціонування системи механізмів, здатних стимулювати попит на інновації з боку товаровиробників, а саме:

- купувати інноваційну техніку, технології;
- нарощувати нематеріальні активи;
- оновлювати асортимент продукції, поліпшуючи її якість;
- використовувати продуктивніші біологічні активи тощо.

Актуальність питань стратегічного розвитку національного сільського господарства на основі інноваційного підприємництва та необхідність формування економічних передумов для реалізації стратегій в аграрній сфері за останні роки є незаперечною ознакою якісно нового рівня управління і зміщення орієнтирів вітчизняної аграрної політики в бік зміцнення позицій національного продовольчого сектору у світовому просторі [4].

Інноваційний тип стратегій довгострокового розвитку на сучасному етапі вийшов за рамки суто теоретичних наукових концепцій і постає головною рушійною силою досягнення конкурентних переваг як на національному, так і на світовому аграрному ринку [4].

Проте низький рівень інноваційної активності діяльності вітчизняних агропромислових формувань свідчить про недостатню результативність втілення у сільськогосподарську практику результатів фундаментальних досліджень. Складність, багатоаспектність і багатофункціональність розвитку сфери агропромислового виробництва вимагає подальшого обґрунтування та удосконалення стратегічних пріоритетів розвитку суб'єктів АПК на основі інноваційного підприємництва, що є неодмінною умовою здобуття конкурентних переваг в сучасних економічних умовах господарювання [4].

В умовах посилення інтеграційних процесів та зростання загроз зовнішнього і внутрішнього ринків формування дієвої стратегії інноваційного розвитку виступає ефективним інструментом довгострокової орієнтації підприємства в ринкових умовах та досягнення конкурентних переваг. Такими вченими, як П.Т. Саблук, М.Я. Дем'яненко та С.М. Ілляшенко обґрунтовані домінуючі засади переходу системи національного агропромислового виробництва на інноваційну модель розвитку. В якості ключових передумов для реалізації такої моделі вітчизняні вчені наголошують на принциповій необхідності створення ефективного інституціонального середовища та господарського механізму, дія яких спрямована на формування "сприятливих умов гри" для активізації інноваційних перетворень вітчизняного агропромислового виробництва [5; 6; 7].

Невід'ємною частиною покращення кінцевих результативних показників діяльності сільськогосподарських суб'єктів, що постає стратегічним орієнтиром у сучасних реаліях економічного простору є забезпечення сприятливого рівня їх фінансової безпеки [8; 9; 10]. Також необхідно наголосити на збільшенні фінансового потенціалу, що створює передумови для практичного впровадження інновацій і реалізації інноваційного потенціалу сільськогосподарських суб'єктів і є однією з ключових цілей стратегії інноваційного розвитку.

Наявність стратегії інноваційного розвитку та результативного механізму її реалізації з часом постає провідним елементом, який забезпечує зростання рівня конкурентоспроможності і зміцнення позицій суб'єкта господарювання в різних спектрах економічного середовища [4].

Стратегією розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року визначено стратегічні орієнтири, пріоритетні напрями і механізм розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва [11]. Вибір конкретної стратегії інноваційних перетворень визначається впливом сукупності факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, пріоритетними напрямами державної політики економічного зростання, фактичним станом розвитку науково-технічного і кадрового потенціалу в економіці країни [4]. Наукові дослідження теоретичних і методологічних аспектів стратегій розвитку інноваційного підприємництва у вітчизняній та зарубіжній практиці дозволили виділити головні складові стратегії розвитку інноваційного підприємництва в сільському господарстві [4]:

- цілі і основні завдання системи інноваційних перетворень;
- інноваційна політика розвитку сільського господарства;
- пріоритетні напрями забезпечення реалізації інноваційної політики;
- структурні зміни в сфері інституціонального управління;
- наявний ресурсний, фінансовий і виробничий потенціал;
- реалізацію інноваційного потенціалу.

Оскільки політика інноваційних перетворень в аграрній сфері включає набір трьох основних стратегічних компонентів: стратегія інституційно-правового забезпечення інноваційної діяльності і формування інтелектуального капіталу в аграрній сфері; механізм державної підтримки розвитку інноваційного підприємництва; механізм комерціалізації інновацій, то вибір стратегії, форм і важелів механізму державного регулювання розвитку інноваційного підприємництва, а також інструментарій комерціалізації інноваційних продуктів визначається поставле ними завданнями і принципами національної інноваційної політики.

ВИСНОВКИ

Таким чином, виходячи з загальних принципів розвитку інноваційного підприємництва, основними принципами інноваційної політики в сільському господарстві мають бути [4]: пріоритетність інноваційних перетворень галузі; підвищення рівня інтенсивності інноваційного розвитку; збереження, нарощування й активізація інноваційного потенціалу галузі; конвергенція науки, виробництва і маркетингу інноваційних продуктів; державні підтримка та формування ефективного механізму підтримки розвитку інноваційного підприємництва сільського господарства; комерційний характер інноваційних розробок; активізація міжнародного науково-технологічних співробітництва; екологічність та безпечність продуктів харчування; узгодження інтересів всіх суб'єктів економічних відносин в аграрній сфері; безперервний потоковий характер здійснення.

Література:

1. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: монографія / В.В. Зянько. — Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2008. — 397 с.
2. Крючко Л.С. Інноваційний тип розвитку в умовах економічної глобалізації [Електронний ресурс] / Л.С. Крючко // Ефективна економіка. — 2010. — № 4.
3. Дорошенко Ю.А. Управление формированием и развитием инновационного потенциала предприятия / Ю.А. Дорошенко, О.В. Кочеткова // Совершенствование механизма хозяйствования в современных условиях: Сб. докладов Междунар. научно-практич. Интернет-конфер. — Белгород: Издательство БГТУ им. В.Г. Шухова, 2004. — <http://conf.bstu.ru/conf/docs/0033/0761.doc>
4. Непочатенко В.О. Стратегія інноваційного розвитку пріоритетних галузей аграрного виробництва / І.О. Крюкова, В.О. Непочатенко // Науковий журнал "Економіка: реалії часу". — 2013. — Одеса. — № 4 (9). — С. 133—141.
5. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект [Текст]: монографія / П.Т. Саблук [та ін.]; ННЦ "Ін-т аграр. економіки". — К.: ННЦ ІАЕ, 2010. — 704 с.
6. Дем'яненко М.Я. Інституціональне забезпечення реформування сільського господарства / М.Я. Дем'яненко, М.Й. Малік // Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК: матеріали Міжнар. наук.-практич. конф., 26—27 травня 2011 р., Луцьк / Відп. ред. Т.В. Божидарнік. — Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету, 2011. — С. 33—34.
7. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємства у транзитивній економіці: монографія / Ред. С.М. Ілляшенко. — Суми: Університетська книга, 2005. — 582 с.
8. Гришова І.Ю. Зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства / І.Ю. Гришова, Т.С. Шабатура // Облік і фінанси. — 2013. — № 1 (59). — С. 99—104.
9. Гришова І.Ю. Аналитическое обеспечение управления структурой оборотных активов молокоперерабатывающих предприятий / И.Ю. Гришова, М.Ю. Щербата // Вектор науки ТГУ. Серия: экономика и управление. — Тольятти. — Россия. — 2013. — № 2. — С. 23—26.
10. Гришова І.Ю. Вплив інституціональної структури на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / І.Ю. Гришова, О.О. Непочатенко // Економіка: реалії часу. — 2013. — № 2 (7). — С. 47—51.
11. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/ru/node/7644>
12. Музика П.М. Розвиток інноваційного підприємництва в агропромисловому виробництві України: монографія. — Львів. — 2005. — С. 6—23.
13. Шпикуляк О.Г. Ефективність управління аграрним підприємством // Економіка АПК. — 2005. — № 3. — С. 22—25.

References:

1. Zianko, V. V. (2008), Innovatsijne pidpriemnytstvo: sutnist', mekhanizmy i formy rozvytku [Innovation: the nature, forms and mechanisms of], Universum, Vinnitsa, Ukraine.
 2. Kriuchko, L.S. (2010), "An innovative type of development in the context of economic globalization", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 12 Oct. 2016).
 3. Doroshenko, Yu. A. (2004), "Formation of management and development of innovative potential of the enterprise", Sovershenstvovanye mekhanizma khoziajstvovaniya v sovremennykh usloviakh: Sbornyk dokladov Mezhdunarodnoj nauchno — praktycheskoj Ynternet-konferentsyy [formation of management and development of innovative potential of enterprise Proceedings of the International scientific — practical Internet-conference], Publisher BSTU, Belgorod. Available at: <http://conf.bstu.ru/conf/docs/0033/0761.doc> (Accessed 10 Oct 2016).
 4. Nepochatenko, V.O. (2013), "The strategy of innovative development of priority sectors of agricultural production", Naukovyj zhurnal "Ekonomika: realii chasu", vol. 4 (9), pp. 133—141.
 5. Sabluk, P.T. (2010), Innovatsijna diial'nist' v aharnij sferi: instytutsional'nyj aspekt [Innovative activity in the agricultural sector: institutional aspect], NNC IAE, Kyiv, Ukraine.
 6. Dem'ianenko, M. Ya. and Malik, M. J. (2011), "Institutional provision of agricultural reform", Aktual'ni problemy rozvytku rehional'nykh APK: materialy Miznarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Actual problems of regional AIC: International scientific and practical conference], Luts'k, Ukraine, pp. 33—34.
 7. Illiashenko, S. M. (2005), Problemy upravlinnia innovatsijnym rozvytkom pidpriemstva u tranzytivnij ekonomitsi [Problems of innovative development of enterprise in transitive economy], University book, Sumy, Ukraine.
 8. Hryshova, I. Yu. (2013), "Strengthening the financial component of economic security", Oblik i finansy, vol. 1 (59), pp. 99—104.
 9. Hryshova, I. Yu. (2013), "Analytical software management structure of the current assets of milk processing plants", Vektor nauky THU. Seryia: ekonomika y upravlenye, vol. 2, pp. 23—26.
 10. Hryshova, I.Yu. and Nepochatenko, O.O. (2013), "The impact of the institutional framework for the development of innovative investment enterprises", Ekonomika: realii chasu, vol. 2 (7), pp. 47—51.
 11. The development strategy of the agricultural sector in Ukraine until 2020, available at: <http://minagro.gov.ua/ru/node/7644> (Accessed 14 Oct 2016).
 12. Muzykam, P.M. (2005), Rozvytok innovatsijnoho pidpriemnytstva v ahropromyslovomu vyrobnytstvi Ukrainy [The development of innovative entrepreneurship in agricultural production Ukraine], Lviv, Ukraine.
 13. Shpykuliak, O. H. (2005), "Effectiveness of agricultural enterprise", Ekonomika APK, vol. 3, pp. 22—25.
- Стаття надійшла до редакції 18.10.2016 р.*